

ความทั่วไป

นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกและคลาสสิกสมัยใหม่ (Classical and Neoclassical) ต่างให้การสนับสนุนว่าการค้าต่างประเทศสามารถก่อให้เกิดผลสนับสนุนต่อการพัฒนาของประเทศ การค้ามีขึ้นเป็นมาตรการที่ทำให้บรรลุประสิทธิภาพทางการผลิตเท่านั้น แต่การค้ายังเป็นกลไกที่ทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Trade is Engine of Growth)" ¹

เฮคเซอร์-โอลีน (Eli Heckscher and Bertil Ohlin) ² โดยพยายามนำทฤษฎีดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium) ของวอลลัส (Walras) มาอธิบายถึงรากฐานของสาเหตุของการค้าที่เรียกว่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) โดยทฤษฎีกล่าวว่า "ประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ถ้าประเทศผลิตสินค้าซึ่งใช้ปัจจัยที่มีมากอย่างเข้มข้นเพื่อส่งไปแลกเปลี่ยนสินค้าที่ผลิตโดยปัจจัยการผลิตที่หายากในประเทศ" ³ ฉะนั้น เมื่อเกิดการค้านั้น แต่ละประเทศก็โน้มน้าวที่จะผลิตสินค้าที่ประเทศมีความชำนาญพิเศษ โดยปัจจัยการผลิตซึ่งมีมากโดยเปรียบเทียบ ซึ่งทำให้ประเทศมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้านั้น และประเทศอื่นจะได้รับประโยชน์จากการค้าไม่ว่าจะเป็นความชำนาญโดยสมบูรณ์หรือชำนาญเพียงบางส่วน (Complete or Partial Specialization)

¹ D.H. Robertson, "The Future of International Trade," Reprinted in the American Economic Association, Readings in The Theory of International Trade, (Blackiston Co., 1949), P. 501.

² ทฤษฎีของเฮคเซอร์-โอลีน นี้จะเรียกว่า ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Theory)

³ Ronald Findlay Trade and Specialization, (Harmondsworth : Pinquin Modern, 1970), P. 50.

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในอดีตได้แสดงให้เห็นว่า การค้าระหว่างประเทศมีบทบาทที่สำคัญในการกระตุ้นการพัฒนาของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วของโลก เช่น สหราชอาณาจักร เดนมาร์กและญี่ปุ่น ในขณะที่หลายประเทศยังคงยากจนอยู่แม้จะมีการขยายการค้าต่างประเทศของคนที่ตาม ดังที่เมอร์ดัล (Myrdal) ได้กล่าวไว้ว่า "ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศที่มีความแตกต่างกันในโครงสร้างเศรษฐกิจ กล่าวคือ ประเทศหนึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมและอีกประเทศหนึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนานั้น พลังตลาดมีแนวโน้มที่จะเน้นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศให้ทวีมากขึ้น"¹

ข้อสนับสนุนผลสรุปดังกล่าว มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา 3 ประการ² คือ ประการแรก ผลของการเคลื่อนไหวของปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศที่มีโอกาสให้เกิดประโยชน์ต่อโครงสร้างการผลิตของประเทศ ประการที่สอง ผลของการเลียนแบบ (Demonstration Effect) และประการที่สาม อัตราการค้าเสื่อมลงตลอดระยะเวลา

¹ Gunnar Myrdal, An International Economy; Problems and Prospects, (New York : Harper & Row, 1956), pp. 55 - 95.

² 1) การเคลื่อนไหวของปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศก่อให้เกิดการขยายโครงสร้างการผลิตที่ไม่สมดุลกับกระแสทุนต่างประเทศที่ไหลเข้าประเทศก่อให้เกิดการพัฒนาเฉพาะทรัพยากรของประเทศเพื่อการส่งออกเท่านั้น และไม่สนใจต่อการผลิตในภาคภายในประเทศ กิจกรรมต่างประเทศได้เปลี่ยนรูปภาคสินค้าออกให้เป็นภาคที่ก้าวหน้ามากที่สุดของระบบเศรษฐกิจ การลงทุนของต่างประเทศก่อให้เกิดเศรษฐกิจทวิภาค (Dual Economy) คือ การผลิตเงินเข้าทางสินค้าออกและภาคสินค้าออกเป็นภาคของการพัฒนา ซึ่งห้อมล้อมรอบด้วยภาคเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพต่ำและล้าสมัย รายได้ของการลงทุนต่างประเทศได้รั่วไหลออกต่างประเทศในรูปแบบใดและดอกเบี้ย ในขณะที่เดียวกันประเทศยากจนกลับซื้อสินค้าจากประเทศร่ำรวยกว่าเข้าประเทศ โดยเฉพาะสินค้าประเภททุน ซึ่งได้รับการกระตุ้นจากการเก็บโทษของภาคส่งออก

2) Demonstration Effects ส่งผลต่อความโน้มเอียงในการบริโภคของประเทศยากจนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่ากำลังซื้อ

3) อัตราการค้าเสื่อมลงเรื่อย ๆ แสดงถึงการโอนรายได้ระหว่างประเทศยากจนไปประเทศร่ำรวย

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกเกี่ยวกับการพัฒนาโดยอาศัยการค้าสำหรับประเทศกำลังพัฒนายังเป็นที่ยอมรับได้ หากจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ขนาดและความรวดเร็วที่แท้จริงซึ่งสิ่งกระตุ้นนี้จะถ่ายทอดไปยังภาคอื่น ๆ ของระบบเศรษฐกิจมิได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะแต่อัตราความเติบโตของสินค้าออกเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะของฐานสินค้าออก (Export-Base ของประเทศ) ¹ และอัตราความไม่สมบูรณ์ของตลาดภายในประเทศ ² ดังนั้นสินค้าออกมีผลกระทบต่อการพัฒนา จึงแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

กล่าวโดยสรุป อุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในประเทศ (Domestically-Based Obstacles) ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอุปสรรคใด ๆ จากภายนอกประเทศ ทั้งนี้ เพราะอุปสรรคภายในพอจะแก้ไขได้โดยการเปลี่ยนแปลงมาตรการนโยบายที่เหมาะสม เช่น การลดความไม่สมบูรณ์ของตลาด การจัดองค์การทางเศรษฐกิจ และสังคมให้มีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น สำหรับอุปสรรคภายนอกประเทศส่วนใหญ่

¹ A.F.W.Plumptre, "The Nature of Political and Economic, Development in the British Dominions," Canadian Journal of Economics and Political Science (November, 1937): 489-807.

การค้าต่างประเทศสามารถกระตุ้นการพัฒนาในขอบเขตแคบได้ เกี่ยวข้องกับสมการการผลิตแบบต่าง ๆ ของสินค้าออกแต่ละชนิด ให้ดู R.E.Baldwin, "Patterns of Development in Newly Settled Region," Manchester School of Economic and Social Studies (May, 1954): 161-179. ; Baldwin, "Export Technology and Development from a Subsistence Level," Economic Journal (March, 1963): 80-92.

² บัจจุบันที่เป็นเครื่องยับยั้งการพัฒนาเหล่านี้ หลายประการมีความสัมพันธ์กับชนบทกรรมนิยมประเพณีและสถาบัน (Institutions) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายทางด้านการเมืองและสังคมที่ยังคงรักษาสภาพซึ่งเป็นระบบท้องถิ่นดั้งเดิม (Traditional Village System)

เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของอุปสงค์ในประเทศอุตสาหกรรมที่ซื้อสินค้าเข้า การพัฒนาทางด้านเทคนิคซึ่งสามารถลดการใช้วัตถุดิบชั้นปฐมค่อหน่วยผลิตอุตสาหกรรม การใช้สินค้าสังเคราะห์ทดแทนวัตถุดิบธรรมชาติ และการที่ประเทศพัฒนาขึ้นนโยบายการค้าและนโยบายคุ้มกันจำกัดการนำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนา¹ เป็นต้น การที่จะขจัดช่องว่างการค้าที่กว้างขึ้น (Trade Gap) สถาบันองค์การระหว่างประเทศ เช่น UNCTAD และ GATT จำเป็นต้องนำหลักเกณฑ์ใหม่ ๆ ของการปฏิบัติระหว่างประเทศในเรื่องความสัมพันธ์ของการค้ามาใช้มากขึ้น เพื่อที่จะสนับสนุน "การพัฒนาโดยอาศัยการค้า" จึงได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ (International Economic Reform)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹United Nations, World Economic Survey, 1975 : Fluctuations and Development in the World Economy, Department of Economic and Social Affairs. (New York, 1976).

ความสำคัญและปัญหาในระบบเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้มีส่วนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาเบารีนริงเพื่อเปิดการค้ากับอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2398 การค้าต่างประเทศของไทยในยุคแรกอยู่ในสภาพที่ประเทศไทยเกินดุลเป็นส่วนใหญ่ แต่ปรากฏว่าอิทธิพลจากความได้เปรียบการค้าต่างประเทศมีได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมากนัก เป็นแต่เพียงการเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าเพื่อใช้เองในประเทศ เป็นการผลิตเพื่อส่งออกบางส่วนเท่านั้น มิใช่เป็นการเปิดการค้าเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและโครงสร้างการผลิตของประเทศ¹ สาเหตุเนื่องจากรายได้จากการส่งสินค้าออกได้ถูกนำมาใช้อย่างไม่ถูกต้องประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเป็นเพราะรัฐบาลในสมัยนั้นมีได้นโยบายภาษีเป็นเครื่องมือในการนำรายได้เงินตราต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานของประเทศ

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบโดยประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบันมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มาแล้วรวม 4 ฉบับ (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2524) เป้าหมายสำคัญของแผนพัฒนา คือ ความจำเป็นเร่งด่วนของเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์

¹ ศรีวงศ์ สุมิตร, "การค้าต่างประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย," วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทัศน์ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2524) : 10.

² รายได้เงินตราต่างประเทศถูกส่งออกนอกประเทศมูลค่ากว่า 1,000 ล้านบาท โดยเฉพาะพ่อค้าชาวเงินส่งไปใหญ่ที่พินองในประเทศจีน

มวลรวมประชาชาติ ทั้งนี้ รัฐบาลได้เลือกใช้กลยุทธ์ความจำเริญเติบโตที่ไม่สมดุล (Unbalanced Growth) คือ มุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมโดยมิได้ให้ความสนใจต่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมเท่าที่ควร ¹

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศ กล่าวคือ แม้สาขาเกษตรกรรมจะยังคงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอันดับแรก แต่สัดส่วนในมูลค่าการผลิตภัณฑ์มวลรวมมีแนวโน้มลดลง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ผลผลิตของภาคเกษตรกรรมคิดเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 38 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราส่วนดังกล่าวนี้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 26 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2524 - 2529) และในเวลาเดียวกัน ความสำคัญของสาขาอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลผลิตคิดเป็นมูลค่าประมาณร้อยละ 14 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแล้ว (ดูตารางที่ 1.1) ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในลักษณะที่ เศรษฐกิจไทยต้องผูกพันกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากขนาดของการค้าต่างประเทศของไทยขยายกว้างขึ้น มูลค่าการค้าต่างประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เท่ากับร้อยละ 34 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ²

¹ จำลอง อติกุล, "วิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อใคร, " รวมบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทย อดีตและอนาคต . พิมพ์ครั้งแรก(สิงหาคม, 2524) : 157.

² ลักษณะโครงสร้างการค้าต่างประเทศของไทย ยังคงรูปแบบของการส่งออกสินค้าอาหารและวัตถุดิบและเป็นตลาดรองรับสินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศพัฒนาแล้ว แต่ก็มีมีการเปลี่ยนแปลงในรายการสินค้าอูญบาง กล่าวคือ สินค้าส่งออกกระจายชนิดมากขึ้น จากสินค้าออกขั้นปฐมและสินค้าเกษตรแปรรูป เป็นสินค้าอุตสาหกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ อาหารทะเลแช่เย็น อาหาร ^{กระป๋อง} ผลไม้กระป๋อง ผลิตภัณฑ์นม เครื่องหนังและไม้แปรรูป เครื่องเรือน วงจรทรานซิสเตอร์ และพลาสติก เป็นต้น ในด้านสินค้านำเข้านอกจากสินค้านำเข้าประเภทน้ำมัน ซึ่งมีมูลค่านำเข้าโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30 ของมูลค่านำเข้าทั้งสิ้น ไคแก สินค้าประเภทวัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบ และสินค้านำเข้าทั้งสิน

ลักษณะดังกล่าวทำให้ปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ อุปสงค์จากต่างประเทศ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า ล้วนแล้วมีผลกระทบต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจไทยทั้งสิ้น และสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดคือ ฐานะการค้าของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากที่เคยเกินดุลเป็นส่วน ใหญ่กลับเป็นขาดดุลการค้า และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากมูลค่าประมาณ 1,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2503 เป็น 65,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 ตลอดช่วงเวลา 20 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน ความรุนแรงของปัญหาการขาดดุลการค้า ได้สะท้อนออกมาในรูปของการขาดดุลชำระเงินระหว่างประเทศอยู่ถึง 8 ปี และปัญหาดังกล่าวนี้เกิดขึ้นใน 2 ช่วงเวลา คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2512 - 2514 และปี พ.ศ. 2518 - 2522 ปัญหาดุลชำระเงินระหว่างประเทศในช่วงแรกโดยพื้นฐานแล้วเกิดจากรายได้จากการส่งข้าวออกตลาดอย่างรวดเร็วจนมูลค่าส่งออกลดลงถึง 830 ล้านบาท เทียบกับการขาดดุลชำระเงิน 914 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2512 ประกอบกับสหรัฐเปลี่ยนแปลงท่าทีในสงครามเวียดนาม มีผลให้ยอดดุลเงินบริจาคมที่เคยเป็นส่วนหนึ่งที่จะชดเชยการขาดดุลการค้าไม่เพียงพอ

สำหรับปัญหาดุลชำระเงินระหว่างประเทศในช่วงหลังนี้ โดยพื้นฐานแล้ว เกิดจากการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ส่วนเกินดุลในบัญชีอื่น ๆ ของดุลชำระเงินระหว่างประเทศ เกือบจะเรียกว่าอยู่ในสภาพปกติ (ยกเว้นดุลบริจาคม) ดูรายละเอียดในตารางที่ 1.4 สาเหตุที่ดุลการค้ามีแนวโน้มขาดดุลมากขึ้น พอสรุปได้ดังนี้¹

ประการแรก ผลจากการขึ้นราคาน้ำมันดิบของกลุ่มประเทศโอเปค นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา สัดส่วนผลิตภัณฑ์น้ำมันที่ซื้อจากต่างประเทศมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 30 ของมูลค่าสินค้าเขารวมของไทย

¹ รุ่งสรรค์ ชนะพรพันธ์, "ระบบเศรษฐกิจไทย : วิฤติการณ์แห่งโครงสร้าง และวิฤติการณ์แห่งเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจ," วารสารธรรมศาสตร์ 3 (มกราคม-มีนาคม 2523) : 18 - 19.

ประการที่สอง การขาดดุลการค้าระหว่างประเทศเป็นระยะเวลาอันมีลักษณะ
เรื้อรังเช่นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลนับตั้งแต่ปี พ.ศ.
2504 เป็นต้นมา การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า (Import
Substitution Policy) ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมที่มิได้ก่อให้เกิดผลเชื่อม
โยงทางเศรษฐกิจ (Linkage Effects) มากนัก แมว่ารัฐบาลจะเริ่มให้ความสนใจต่อ
การส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตเพื่อส่งออก (Export Expansion Policy) มากขึ้นนับแต่ปี
พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา แต่ผลของการส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้ายังคง
รากลึกและยังคงลักษณะเดิมคือไม่สามารถก่อให้เกิดผลเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจถึงขนาด แมว่า
การนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคจะชะลอตัวลง แต่การซื้อสินค้าประเภททุน วัตถุดิบและสินค้า
ชั้นกลางกลับเพิ่มสูงขึ้นแทนตามการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ก็ยังเห็นได้จากอุตสาหกรรม
ผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า มีองค์ประกอบของสินค้าเข้าโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 55¹

ประการที่สาม รายได้จากการส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราสูงมาก มีส่วนที่ก่อให้เกิด
ผลกระทบต่อความต้องการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค (โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือย) จากต่างประเทศ
มากขึ้น และการขยายตัวของการส่งออกทำให้การผลิตในภาคอุตสาหกรรมขยายตัว บ่อนทำให้
ความต้องการสินค้าเข้า โดยเฉพาะสินค้าประเภททุน วัตถุดิบและสินค้าชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น
เนื่องจากสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออกมีองค์ประกอบของสินค้าเข้าประมาณร้อยละ 20²
ดังนั้น การขยายตัวของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมจึงมีส่วนชักนำให้ดุลการค้าขาดดุลมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า ไม่เพียงแต่จะมีความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายการ
ส่งเสริมการส่งออกกับเป้าหมายดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศแล้ว หากยัง
มีความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป กับเป้าหมายดุล
การค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศอีกด้วย ฉะนั้น ปัญหาดุลการค้าและดุลชำระเงิน
ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุประการหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของ
ระบบเศรษฐกิจ การแก้ปัญหากังกล่าวจึงควรมุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง

¹ Somsak Tambunlertchai, Direk Patnasiriwat and Varaporn Kanchanatip, "Manufactured Exports and Employment in Thailand (Part I)," Research Report Submitted to the Council for Asian Manpower Studies, March 1981, P. 53.

² Ibid.

การผลิต นั่นคือ จำเป็นจะต้องมีการปรับโครงสร้างการนำสินค้าเข้า นโยบายการ
พัฒนาอุตสาหกรรมและกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในบรรดาประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศไทย
สำคัญเป็นอันดับหนึ่งคือญี่ปุ่น นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ซึ่งเป็นยุคที่ญี่ปุ่น
เมื่ออิทธิพลระบวงไพบูลย์มหาเอเซียบูรพา) ญี่ปุ่นได้เข้ามามีบทบาทในเศรษฐกิจไทยมาก
ขึ้นภายใต้นโยบายส่งเสริมการค้าและการลงทุนกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะ
การนำระบบการช่วยเหลือที่มีเงื่อนไขและวิธีการกำหนดการชำระเงินคาบฏกรรมสงคราม
ที่มีผลให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ต้องผูกพันกับญี่ปุ่นทั้งด้านการค้าและการลงทุน¹
ซึ่งสอดคล้องกับที่ประเทศไทยเองก็มีนโยบายพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ารวดเร็ว โดย
เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ ประกอบกับการขาดแคลนเงินทุนและเทคนิค
ประเทศไทยจึงเปิดรับการลงทุนและความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ สัดส่วนเงินทุน
จากญี่ปุ่นไหลเข้าสู่รัฐไทยสูงสุดในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 2
ถึงร้อยละ 41.33 ของเงินทุนต่างประเทศทั้งหมดที่ไหลเข้าประเทศไทย

ทั้งนี้ เงินทุนจากญี่ปุ่นที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยนั้น โดยเฉลี่ยกว่าร้อยละ 46
ของเงินทุนต่างประเทศทั้งหมดได้กระจายไปยังสาขาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรม
อาหาร สิ่งทอ เคมีภัณฑ์และกระดาษ เป็นต้น (ดูตารางที่ 1.6) ผลปรากฏว่า
ญี่ปุ่นได้ก้าวเข้ามาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทย การค้าระหว่างประเทศไทยกับ
ญี่ปุ่นได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งมูลค่าการส่งออกและการนำเข้า ในช่วงเวลา
20 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ

¹ จอน ฮอลลิเคย์ และ เกเวน แม็คคอร์แมค, จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นปัจจุบัน
ระบบวงไพบูลย์มหาเอเซียบูรพา, แปลโดย เสน่ห์ จามริก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิชย์, 2518), หน้า 13 - 20.

ไทยกับญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้นประมาณ 17 เท่าตัว จากมูลค่า 4,363 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2504 เป็น 73,760 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.4 เป็นร้อยละ 9.2 ในระยะเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการค้าระหว่างกันในช่วงเวลาเดียวกัน ด้านการส่งออกของไทยไปยังญี่ปุ่น มูลค่าสินค้าออกเท่ากับ 1,410 ล้านบาท และ 21,692 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 14.1 และ 14.2 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทย ตามลำดับ ด้านการนำเข้าของไทยจากญี่ปุ่น มูลค่าสินค้านำเข้าเท่ากับ 2,953 ล้านบาท และ 52,068 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 28.7 และ 23.9 ของมูลค่าสินค้านำเข้ารวมของไทย ตามลำดับ แต่ถ้ามหันมาพิจารณาค่าญี่ปุ่นในช่วงเวลาเดียวกันแล้ว ปรากฏว่าสัดส่วนของมูลค่าสินค้าออกและสินค้านำเข้าระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยเท่ากับร้อยละ 3.2 และ 1.5 กับร้อยละ 1.3 และ 0.7 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.3)

ดังนั้นจึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นนั้น ประเทศไทยเป็นฝ่ายพึ่งตลาดญี่ปุ่นมากกว่าที่ญี่ปุ่นต้องพึ่งประเทศไทย โดยที่สินค้าออกของไทยไปยังญี่ปุ่นเป็นสินค้าเกษตรกรรมพื้นฐานจำพวกอาหารและวัตถุดิบถาวรร้อยละ 85 และสินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นเป็นสินค้าขั้นกลาง และสินค้าประเภททุน เพื่อการผลิตภายในประเทศถาวรร้อยละ 95 ลักษณะของความสัมพันธ์ทางการค้าในทิศทางดังกล่าวนอกจากจะเกิดจากความแตกต่างกันทางโครงสร้างเศรษฐกิจที่ประเทศหนึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งกระบวนการผลิตมีลักษณะค่อนข้างครบวงจรสมบูรณ์กว่า ส่วนอีกประเทศหนึ่งอุตสาหกรรมมีลักษณะต้องพึ่งเทคนิคการผลิตจากประเทศอื่นแล้ว การขยายการลงทุนของบริษัทการค้าญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามแนวนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของไทย ก็ยังมีส่วนกำหนดรูปแบบการผลิตและทิศทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นอยู่มาก ¹ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่า

¹Suthy Prasartset, "Thailand-Japan Trade : A Case of Third World Dependency," Asian Review Vol.1 (No.2, 1980) : 147 .

เข็มกันของอำนาจต่อรองทางการค้าในเบื้องต้น และผลที่เห็นเด่นชัดของความดัมพ์พังก์
 ในลักษณะเช่นนี้คือ ประเทศหนึ่งเกิดความไม่สมดุลทางการค้ากับอีกประเทศหนึ่งอย่างเร็ว
 นับแต่ปี พ.ศ. 2504 ที่ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นจากมูลค่าประมาณ 1,543 ล้าน
 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 30,376 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 เพิ่มสูงถึง 28,833 ล้านบาท
 ในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 65
 ของยอดขาดดุลทั้งหมดของไทย แม้วารัฐบาลไทยจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความ
 ไม่สมดุลทางการค้ากับญี่ปุ่นที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างยิ่ง
 โดยขอความร่วมมือกับญี่ปุ่นในการแก้ไขปัญหาคด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้า
 ระหว่างประเทศทั้งสอง โดยการกำหนดเป้าหมายการส่งออกรวมกันเป็นเวลากว่า 10 ปี
 นับแต่ปี พ.ศ. 2513 จนถึงปัจจุบัน ปรากฏว่ามาตรการดังกล่าวค่อนข้างจะไร้ผลตลอดมา
 เพราะประเทศไทยขาดอำนาจต่อรองทางการค้าอย่างแท้จริง ญี่ปุ่นจึงไม่สนใจที่จะปฏิบัติ
 ตามข้อตกลงเท่าใด

กล่าวโดยสรุป ปัญหาความไม่สมดุลทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น
 เป็นปัญหาที่โครงสร้างการผลิต การแก้ไขปัญหาก็เกิดผลอย่างจริงจังจะต้องพิจารณาที่
 โครงสร้างการผลิตของประเทศ ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่
 ที่ 5¹ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายอัตราเพิ่มของมูลค่าสินค้าออกเฉลี่ยร้อยละ 22 ต่อปี สินค้า
 เข้าเท่ากับร้อยละ 18 ต่อปี และยอดขาดดุลการค้าไม่เกินปีละ 78,400 ล้านบาท นั้น
 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่สำคัญคือ รัฐมุ่งให้ความสำคัญเร่งด่วนที่จะปรับปรุงฐานะดุลการค้า
 ของประเทศโดยการเร่งรัดการส่งออก และชะลอการนำเข้า ตลอดจนการส่งเสริมและ
 สนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค
 ให้เกิดประโยชน์ต่อการค้าต่างประเทศของไทยมากที่สุด ทั้งนี้ รัฐจะมุ่งให้ความสนใจต่อ

1 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน... แผน
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529). (กรุงเทพฯ, 2524),

การแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานโดยเน้นการปรับโครงสร้างการผลิตโดยใช้มาตรการทางการเงิน การคลัง และการลงทุนไปในทิศทางที่ระดมการใช้ทรัพยากรภายในประเทศ และประหยัด เงินตราต่างประเทศให้มากที่สุด ลดการพึ่งพิงต่างประเทศเพื่อสร้างอธิปไตยทางเศรษฐกิจ กับต่างประเทศให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.1

มูลค่าและสัดส่วนผลิตภัณฑ์รวมในประเทศของประเทศไทย

(ตามราคาปีพ.ศ. 2515)

มูลค่า: พันล้านบาท
(อัตราร้อยละ)

สาขาเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2504-2509	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2510-2514	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2515-2519	ค่าเฉลี่ย พ.ศ. 2520-2524
1. เกษตรกรรม	34.33 (37.88)	45.89 (32.82)	58.22 (30.36)	71.70 (25.92)
2.เหมืองแร่และขุดหิน	1.36 (1.50)	2.54 (1.82)	2.78 (1.45)	4.38 (1.58)
3. อุตสาหกรรม	12.21 (13.47)	21.49 (15.37)	34.45 (17.97)	56.90 (20.57)
4. การไฟฟ้าและการประปา	0.44 (0.49)	1.41 (1.01)	2.90 (1.51)	5.10 (1.84)
5. การก่อสร้าง	4.95 (5.46)	8.38 (5.99)	8.08 (4.21)	14.83 (5.35)
6. การค้าส่งและค้าปลีก	14.58 (16.09)	24.24 (17.34)	33.91 (17.69)	46.22 (16.71)
7. การคมนาคมและการขนส่ง	5.86 (6.47)	8.50 (6.08)	12.15 (6.34)	17.49 (6.32)
8. การธนาคารและการประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	4.50 (4.96)	7.90 (5.65)	12.02 (6.27)	19.87 (7.18)
9. การบริหารราชการและการป้องกัน ประเทศ	3.87 (4.27)	5.92 (4.23)	8.00 (4.17)	11.48 (4.15)
10. การบริการ	8.54 (9.42)	13.56 (9.70)	19.23 (10.03)	28.68 (10.37)
รวมทั้งหมด	90.64 (100.00)	139.83 (100.00)	191.74 (100.00)	276.65 (100.00)

ที่มา : กองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.2

มูลค่าและสัดส่วนผลิตภัณฑ์รวมในประเทศของญี่ปุ่น

มูลค่า : พันล้านเยน

(อัตราร้อยละ)

สาขาเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
	พ.ศ. 2504-2509	พ.ศ. 2510-2514	พ.ศ. 2515-2519	พ.ศ. 2520-2524
1. เกษตรกรรม	3,442.40 (10.70)	4,464.40 (7.37)	7,229.30 (5.54)	9,648.40 (4.41)
2.เหมืองแร่และขอยหิน	402.60 (1.25)	546.80 (0.90)	808.60 (0.62)	1,232.20 (0.56)
3. อุตสาหกรรม	10,753.80 (33.42)	21,225.40 (35.06)	42,265.40 (32.38)	65,809.70 (30.09)
4. การไฟฟ้าและการประปา	803.30 (2.50)	1,256.60 (2.07)	2,493.00 (1.91)	5,413.40 (2.48)
5. การก่อสร้าง	2,100.20 (6.53)	4,392.40 (7.25)	11,923.80 (9.13)	19,640.90 (8.98)
6. การค้าส่งและค้าปลีก	5,156.60 (16.02)	9,653.20 (15.95)	19,143.40 (14.66)	28,591.30 (13.08)
7. การคมนาคมและการขนส่ง	2,755.00 (8.56)	4,458.20 (7.36)	8,307.60 (6.36)	15,229.00 (6.96)
8. การธนาคารและการประกันภัยและธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์	3,270.40 (10.16)	6,919.40 (11.43)	17,665.20 (13.53)	32,778.40 (14.99)
9. การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ	1,054.00 (3.28)	2,003.00 (3.30)	5,765.20 (4.42)	10,432.10 (4.77)
10. การบริการ	2,442.30 (7.58)	5,638.60 (9.31)	14,953.40 (11.45)	29,909.10 (13.63)
รวมทั้งหมด	32,181.60 (100.00)	60,530.20 (100.00)	130,555.40 (100.00)	218,585.00 (100.00)

ที่มา : UN: Statistical Yearbook For Asia and The Pacific, various issues.

เปรียบเทียบสัดส่วนการกระจายระหว่างประเทศกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

ประเทศไทยกับญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2498-2524

ปี พ.ศ. (ค.ศ.)	ประเทศไทย 1/					ญี่ปุ่น 2/				
	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP)	มูลค่าการค้า ระหว่างประเทศ GDP.	สินค้าออก ร้อยละ ของ GDP.	สินค้าเข้า ร้อยละ ของ GDP.	มูลค่าการขาด ดุลการค้า ร้อยละของ GDP.	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP)	มูลค่าการค้า ระหว่างประเทศ GDP.	สินค้าออก ร้อยละ ของ GDP.	สินค้าเข้า ร้อยละ ของ GDP.	มูลค่าการขาดดุล (เกินทุก) ร้อยละ ของ GDP.
	มูลค่า : ล้านบาท	(%)	(%)	(%)	(%)	มูลค่า : พันล้านเยน	(%)	(%)	(%)	(%)
2498 (1955)	40,210	36.4	17.7	18.7	0.9	8,596	18.8	8.4	10.4	1.9
2502 (1960)	52,284	33.8	16.0	17.8	1.9	15,504	19.3	9.5	10.4	1.0
2504 (1961)	58,970	34.4	17.0	17.4	0.5	19,161	18.9	7.9	10.9	2.9
2505 (1962)	63,793	32.9	14.9	18.0	3.1	21,252	17.8	8.3	9.5	1.2
2506 (1963)	68,079	33.0	14.2	18.3	4.6	24,541	17.9	8.0	9.9	1.9
2507 (1964)	74,667	35.6	16.5	19.1	2.6	29,014	18.1	8.3	9.9	1.6
2508 (1965)	84,303	33.7	15.4	18.3	2.9	32,750	18.3	9.3	8.9	(0.3)
2509 (1966)	101,375	32.2	13.9	18.7	4.3	38,028	18.3	9.3	9.0	(0.2)
ค่าเฉลี่ย (2504-2509)	75,198	33.5	15.2	18.3	3.2	27,458	18.2	8.6	9.6	1.0
2510 (1967)	108,294	33.6	13.1	20.5	7.4	44,567	17.9	8.4	9.4	1.0
2511 (1968)	116,774	32.4	11.7	20.6	8.9	52,853	17.7	8.8	8.8	0.01
2512 (1969)	128,566	32.4	11.5	20.9	9.5	62,181	18.0	9.3	8.7	(0.6)
2513 (1970)	136,060	30.7	10.8	19.9	9.0	73,284	18.8	9.5	9.3	(0.2)
2514 (1971)	144,607	30.5	12.0	18.5	6.6	80,631	19.0	10.4	8.6	(1.8)
ค่าเฉลี่ย (2510-2514)	126,860	31.2	11.8	20.0	8.3	62,703	18.3	9.4	8.9	(0.5)
2515 (1972)	164,626	32.4	13.7	18.8	5.1	92,307	17.4	9.5	7.8	(1.7)
2516 (1973)	216,543	34.4	14.9	19.5	4.6	112,420	18.2	8.9	9.3	0.3
2517 (1974)	271,370	42.1	18.5	23.6	5.1	134,169	25.6	12.1	13.5	1.4
2518 (1975)	298,420	38.6	16.2	22.4	6.2	148,031	22.8	11.2	11.6	0.4
2519 (1976)	337,630	39.6	18.0	21.6	3.6	165,852	23.6	12.0	11.6	(0.4)
ค่าเฉลี่ย (2515-2519)	257,798	38.1	16.6	21.5	4.9	130,556	22.0	11.0	11.0	0.1
2520 (1977)	393,030	42.1	18.1	24.0	5.8	184,460	22.1	11.7	10.4	(1.4)
2521 (1978)	477,341	40.2	17.4	22.3	5.4	202,638	18.4	10.1	8.3	(1.9)
2522 (1979)	556,240	45.7	19.5	26.3	6.8	218,616	21.4	10.3	11.1	0.8

007810

ตารางที่ 1.3 (ต่อ)

ปี พ.ศ. (ค.ศ.)	ประเทศไทย 1/					ญี่ปุ่น 2/				
	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP.)	มูลค่าการ ส่งออกของ GDP.	สินค้าออก ร้อยละ ของ GDP.	สินค้าเข้า ร้อยละ ของ GDP.	มูลค่าการนำเข้า ของ GDP.	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP.)	มูลค่าการ ส่งออก ของ GDP.	สินค้าออก ร้อยละ ของ GDP.	สินค้าเข้า ร้อยละ ของ GDP.	มูลค่าการนำเข้า (เกินดุล)ร้อยละ ของ GDP.
	มูลค่า : ล้านเยน	(%)	(%)	(%)	(%)	มูลค่า : พันล้านเยน	(%)	(%)	(%)	(%)
2523 (1980)	624,930	47.7	19.4	23.3	8.8	234,950	26.1	12.5	13.6	1.1
2524 (1981)	803,161	46.2	19.1	27.2	8.1	252,762	25.7	13.2	12.5	(0.8)
ค่าเฉลี่ย (2520 - 2524)	582,940	44.9	18.8	26.1	7.3	218,685	23.0	11.7	11.3	(1.8)

ที่มา: 1/ ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

2/ International Financial Statistics (various issues)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.4

ผลการดำเนินงานต่างประเทศไทย

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	พ.ศ. 2504-2509						พ.ศ. 2510-2514					พ.ศ. 2515-2519					พ.ศ. 2520-2524				
	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524
	(1961)	(1962)	(1963)	(1964)	(1965)	(1966)	(1967)	(1968)	(1969)	(1970)	(1971)	(1972)	(1973)	(1974)	(1975)	(1976)	(1977)	(1978)	(1979)	(1980)	(1981)
1. การตลาด 1/	-139	-1407	-2969	-1850	-2427	-4355	-8005	-10418	-11169	-12137	-9941	-3885	-10802	-14302	-20161	-11085	-25542	-27705	-46583	-57995	-65841
2. การบริการ	320	568	686	733	1444	4106	5913	6149	5954	6036	5404	6583	6336	7601	6161	1643	2405	4279	3238	11145	6416
3. การบริการจาก(เงินโอน)	546	911	1138	775	796	964	1198	1547	1187	1011	904	1239	2969	4917	1633	465	802	816	1224	4276	3690
ก. เอกชน	92	106	145	131	146	216	174	140	89	57	131	631	570	541	498	101	443	128	162	1539	1101
ข. รัฐบาล	448	805	993	644	650	748	1024	1407	1098	954	773	608	2399	4376	1135	364	359	688	762	2746	2589
4. เงินทุนเคลื่อนย้าย	254	1496	1645	1644	1665	1519	2250	2444	2898	2479	1733	3643	2937	9055	7755	9264	13967	14858	33767	56777	55131
ก. เอกชน	312	397	908	1223	1387	1306	2045	2105	2643	2326	1463	3407	1910	7301	3596	5061	8361	3595	13075	25559	21061
ข. รัฐบาล	541	1099	737	421	278	213	205	339	255	153	270	236	1027	1254	2059	4203	5606	11263	20692	25118	34070
5. การดำเนินงานเงิน 2/	1646	1295	949	1430	1985	3304	1313	449	-914	-2652	-335	3991	864	8012	-2358	-83	-7538	-13298	-7925	5179	2531
(เงินสำรองสุทธิ)	(8998)	(10294)	(11242)	(12630)	(14664)	(17967)	(19061)	(19510)	(18595)	(15943)	(16181)	(20175)	(22170)	(31675)	(27731)	(30133)	(24753)	(26316)	(45736)	(44368)	(50318)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : 1/ เฉพาะสกุลเงินตรา

2/ รวม กองทุนเงินช่วยเหลือ (SDRs) และสิทธิขาดทุน

ตารางที่ 1.5

เงินทุนจากต่างประเทศระยะปานกลางและระยะยาวไหลเข้าสุทธิสู่ประเทศไทยทั้งหมด
และจากญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2504-2524

หน่วย : ล้านบาท

(อัตราส่วนร้อยละของทั้งหมด)

ประเภท	เงินทุนจากต่างประเทศทั้งหมด(สุทธิ)				เงินทุนจากญี่ปุ่น			
	แผนที่มา ฉบับที่ 1	แผนที่มา ฉบับที่ 2	แผนที่มา ฉบับที่ 3	แผนที่มา ฉบับที่ 4	แผนที่มา ฉบับที่ 1	แผนที่มา ฉบับที่ 2	แผนที่มา ฉบับที่ 3	แผนที่มา ฉบับที่ 4
	พ.ศ. 2504	พ.ศ. 2510	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2504	พ.ศ. 2510	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2520
	- 2509	- 2514	- 2519	- 2524	- 2509	- 2514	- 2519	- 2524
1. การลงทุนโดยตรง (Direct Investment)	2438.8	4870.9	10227.3	14431.5	น.า.	1330.9	2645.9	4084.4
1.1 เงินลงทุนของผู้ออก หุ้น (Equity)	(น.า.)	(3960.4)	(7890.7)	(10491.2)	(น.า.)	(869.9)	(1998.9)	(2712.3)
1.2 เงินกู้จากบริษัทใน เครือ (Loans)	(น.า.)	(910.5)	(2336.6)	(3940.3)	(น.า.)	(77.2)	(647.0)	(1372.1)
2. การลงทุนของเอกชน รายชื่ออยู่ในการถือหุ้น หรือพอร์ตโฟลิโอ (Port - -folio Investment)	น.า.	656.6	689.3	3539.6	น.า.	41.2	106.5	11.7
3. การลงทุนในรูปแบบเงินกู้ (Other Loans)	น.า.	739.9	5524.5	37842.9	น.า.	176.9	488.1	2148.1
4. การลงทุนแบบรับสินเชื่อ จากผู้ขาย (Supplier 's Credit)	น.า.	3583.6	-687.9	2840.9	น.า.	2522.7	-1504.1	-613.3
รวมทั้งหมด	น.า.	9851.0	15753.2	58654.9	น.า.	4071.7	1736.4	5630.9
						(41.33)	(11.02)	(9.60)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.6

เงินลงทุนในตราหนี้ของรัฐบาลรวมไทยต่อรายได้ครัวเรือนในประเทศไทยโดยคิดค่าเงินลงทุนคงที่ปี พ.ศ. 2515 - 2524

(จำนวนค่าราคาตราหนี้คงที่)

หน่วย : ล้านบาท

ประเภท	การลงทุนโดยตราหนี้คงที่										การลงทุนโดยตราหนี้ (โดยคิดค่าตราหนี้คงที่)									
	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524
1. การเงิน	127.0	169.8	1276.6	392.9	213.4	606.1	-92.6	-613.5	-223.9	648.9	3.3	66.7	172.7	126.9	73.1	174.7	159.2	-267.8	-27.4	6.6
											(2.60)	(39.28)	(13.53)	(32.30)	(33.47)	(28.82)	(.....)	(43.65)	(12.24)	(1.02)
2. การค้า	332.8	446.6	226.4	545.4	436.3	306.3	343.0	341.3	745.2	474.5	132.2	212.1	70.2	26.9	75.4	58.0	161.2	119.2	273.9	235.6
											(39.72)	(47.50)	(31.01)	(4.86)	(17.28)	(18.94)	(47.00)	(34.93)	(36.76)	(49.65)
3. การขนส่ง	315.6	132.6	96.7	168.6	152.3	227.0	190.3	291.8	722.6	1276.8	22.7	43.3	24.6	33.0	16.4	55.3	54.9	179.5	313.9	439.7
											(7.19)	(32.65)	(25.44)	(19.57)	(10.77)	(24.36)	(23.85)	(61.51)	(40.11)	(65.77)
4. เหมืองแร่และปิโตรเลียม	170.9	43.1	1179.6	62.3	86.9	91.6	67.5	154.2	590.7	767.7	2.4	3.5	3.6	1.3	1.1	1.3	0.5	0.7	1.7	0.8
											(1.40)	(8.12)	(0.31)	(2.89)	(1.27)	(1.97)	(0.74)	(0.45)	(0.29)	(0.10)
5. เกษตรกรรม	4.9	5.0	15.2	2.1	1.3	-0.2	-18.2	3.9	209.8	7.5	2.9	5.0	12.1	-	0.7	0.6	-19.2	1.6	1.4	3.8
											(59.18)	(100.00)	(79.61)	(-)	(53.85)	(.....)	(105.50)	(41.03)	(0.67)	(59.67)
6. อุตสาหกรรม	308.4	608.6	1030.8	582.1	453.8	659.1	463.4	721.4	1014.8	2525.8	162.8	344.4	457.3	203.4	177.0	465.1	282.4	170.0	270.5	391.1
											(52.79)	(57.25)	(44.41)	(35.80)	(38.58)	(70.57)	(60.94)	(23.57)	(26.66)	(11.92)
6.1 อุตสาหกรรม	5.4	26.6	237.4	82.3	39.1	61.7	17.1	51.8	91.2	156.9	4.6	19.7	284.3	100.5	-0.6	-3.9	4.4	9.6	15.5	57.3
											(89.19)	(74.06)	(27.43)	(22.11)	(.....)	(.....)	(25.73)	(18.53)	(17.09)	(36.92)
6.2 ปิโตรเลียม	177.9	433.1	373.3	192.6	158.5	416.0	127.4	-12.4	-1.5	-32.2	123.3	295.7	115.7	106.0	103.8	405.4	134.5	0.7	-39.6	-31.5
											(69.31)	(47.45)	(30.58)	(55.04)	(65.49)	(97.45)	(105.57)	(.....)	(26.00)	(119.57)
6.3 โลหะและโลหะ	3.0	3.4	113.4	22.1	5.0	2.6	32.5	32.9	47.8	149.0	0.2	2.3	41.9	9.5	-7.0	-9.4	14.7	19.8	20.8	49.4
											(6.67)	(67.65)	(35.39)	(43.00)	(.....)	(.....)	(45.23)	(60.13)	(49.51)	(33.15)
6.4 การไฟฟ้า	46.3	37.0	111.6	110.1	129.3	126.4	189.9	351.4	448.2	624.4	16.9	26.8	36.8	3.9	7.0	5.6	22.2	37.8	23.6	58.9
											(36.50)	(72.43)	(32.93)	(3.54)	(5.81)	(4.43)	(11.69)	(10.76)	(6.33)	(9.43)
6.5 เครื่องจักรกลและยานยนต์	-27.1	15.4	57.9	1.8	-0.8	161.2	33.2	399.7	92.2	129.5	0.8	14.5	13.0	-18.0	-9.6	40.1	44.7	48.0	164.4	70.4
											(.....)	(94.16)	(22.45)	(.....)	(1200)	(24.88)	(134.64)	(80.40)	(173.31)	(54.36)
6.6 เครื่องมือและเครื่องจักร	63.2	112.0	67.0	91.6	136.9	-2.1	64.0	73.3	213.4	177.4	14.7	80.1	46.5	7.8	75.3	20.5	39.3	31.2	66.1	91.3
											(21.55)	(71.52)	(69.40)	(8.52)	(55.00)	(.....)	(61.41)	(42.56)	(20.98)	(51.47)
6.7 อสังหาริมทรัพย์	20.9	-33.3	-20.0	43.4	0.8	-14.5	67.5	126.7	2.2	1246.8	-	0.3	-	-	0.3	0.3	12.3	1.2	1.6	0.8
											(-)	(.....)	(-)	(-)	(37.50)	(.....)	(18.22)	(0.95)	(72.73)	(0.06)
6.8 อุตสาหกรรมอื่น	9.2	7.7	26.9	7.0	-	4.0	-100.0	-29.3	1.4	12.3	-	-0.4	13.2	-0.2	-	-	-	0.6	-2.3	4.7
											(-)	(.....)	(49.07)	(.....)	(-)	(-)	(-)	(.....)	(.....)	(38.21)

ตารางที่ 1.6 (ต่อ)

หน่วย: ล้านบาท

ประเภท	การรวมโดยรายการประเภท										การรวมโดยรายการกลุ่ม (รายละเอียดของการรวมรายการประเภท)									
	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2515	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524
6.9 อื่น ๆ	4.6	6.7	53.3	31.2	-1.0	29.8	31.3	67.3	119.9	61.7	2.3	-0.6	4.4	-1.1	7.8	6.0	10.3	21.1	15.4	6.8
											(50.00)	(...)	(8.26)	(...)	(...)	(20.13)	(32.39)	(31.35)	(12.84)	(11.02)
7. บริการ	167.5	199.2	11.1	-8.6	260.1	273.9	87.4	148.6	696.8	662.0	14.5	28.7	8.6	27.0	80.5	48.2	47.7	42.7	69.3	17.6
											(8.66)	(14.41)	(77.43)	(...)	(30.95)	(17.60)	(54.58)	(20.73)	(9.30)	(2.66)
รวมทั้งหมด	1427.1	1604.9	3836.4	1744.8	1614.1	2163.3	1040.8	1047.7	3816.0	6363.2	340.3	707.7	749.6	423.6	424.2	803.7	636.7	245.9	902.3	1405.2
											(23.38)	(44.10)	(19.54)	(24.28)	(26.28)	(37.14)	(65.98)	(23.47)	(23.65)	(22.08)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1-7

เงินทุนนำเข้า - ส่งออกที่เกิดจากการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2520 - 2524

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	2520	2521	2522	2523	2524
1. เงินลงทุนโดยตรง	803.7	686.7	245.9	842.9	1,405.2
เงินลงทุนที่ไม่ใช่เงินกู้ยืม (สุทธิ)	(291.5)	(186.6)	(391.4)	(700.5)	(1,142.3)
เงินลงทุนโดยตรงจากการกู้ยืมจากบริษัท แม่หรือเงินอุดหนุนในต่างประเทศ	(512.2)	(500.1)	(-145.5)	(242.4)	(262.9)
2. เงินทุนส่งออกไปเพื่อจ่ายในรูป					
เช็คคอกเบี้ยเงินกู้	215.7	219.2	158.4	286.4	334.5
กำไรและเงินปันผล	182.0	220.0	311.7	236.3	326.7
ค่าจ้าง	2.1	29.1	3.0	5.0	0.1
ค่าวิทยากรและลิขสิทธิ์	187.1	201.2	213.3	313.0	430.2

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จุดประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย และญี่ปุ่นว่า อุตสาหกรรมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาคอกันมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องถึงลักษณะ โครงสร้างการผลิต
2. ศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงความต้องการสินค้า ระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น ที่มีต่อโครงสร้างการผลิตของประเทศทั้งสอง

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย และญี่ปุ่น โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยการผลิต-ผลผลิตระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2518 ขนาด 7 สาขา และ 69 สาขา ซึ่งเป็นงานวิจัยร่วมระหว่างสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และข้อมูลการติดตามระบบ CCCN ของกรมศุลกากร ในช่วงเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 - 2524
2. การวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงความต้องการสินค้าต่อโครงสร้างการผลิต ใช้ข้อมูลจากการวิจัยการผลิต-ผลผลิต ขนาด 69 สาขา โดยเน้นการวิเคราะห์ในเชิงผลกระทบต่อเนื่องต่ออัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมในคานาผลผลิต รายได้และการว่างงาน

สมมติฐาน

1. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีความแตกต่างกันทางโครงสร้างการผลิตอย่างมาก กล่าวคือ โครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศหนึ่งมีกระบวนการผลิตในลักษณะค่อนข้างครบวงจร สมบูรณ์กว่า เมื่อเปรียบเทียบกับอีกประเทศหนึ่ง ที่โครงสร้างอุตสาหกรรมมีลักษณะพึ่งพาวัตถุดิบ และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ฉะนั้น ประเทศหนึ่ง

จึงเป็นฝ่ายที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าเพื่อการผลิต (Producer Goods) จากอีก ประเทศหนึ่งเป็นมูลค่าสูงกว่าสินค้าเพื่อการบริโภค (Consumer Goods) ที่ประเทศนี้ผลิต เพื่อส่งออกไปขาย ลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical Interdependence) ดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดผลที่เห็นได้ชัดคือ ประเทศหนึ่งต้องเป็นฝ่ายพึ่งพาอีกประเทศหนึ่ง มากกว่า (Unilateral Dependence) ฉะนั้น ประเทศดังกล่าวจึงต้องประสบกับการขาดดุลการค้ากับอีกประเทศหนึ่งเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

2. ในขณะใดขณะหนึ่งที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งสองอยู่ในภาวะดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium) เมื่อกำหนด Space และ Distance แล้ว ทำให้สามารถนำแบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิต (International Input Output Model) มาวัดผลกระทบต่อเนื่องของความสัมพันธ์แบบพึ่งพาของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และระหว่างประเทศได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

วิธีการศึกษา

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยเป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยผู้เขียนได้แนวความคิดจากทฤษฎีและวิธีการวัดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาของอุตสาหกรรม ของ Hollis B Chenery and Paul G. Clark (Interindustry Economics, 1959) และ Toshio Watanabe (An Analysis of Structural Dependence Between the Republic of Korea and Japan : Toward a More Optimal Division of Labor, 1980)

แบบจำลอง Input-Output ที่นำมาวิเคราะห์เศรษฐกิจ ระหว่าง 2 ประเทศนี้ เป็นแบบจำลองที่ประยุกต์มาจากแบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์สำหรับเขตภูมิภาค (Interregional Models) ซึ่งใช้สำหรับศึกษาเพียงภายในประเทศหนึ่ง ๆ เท่านั้น แต่แบบจำลองดังกล่าวนี้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างการผลิตและการค้า ระหว่าง 2 ประเทศ ได้อย่างละเอียด กล่าวคือ สามารถแสดงความเชื่อมโยงระหว่าง อุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายในประเทศ และระหว่างประเทศ นอกจากจะแสดงในลักษณะ

Trade Flows แล้ว ยังแสดงถึง Physical composition ด้วย ฉะนั้น แบบจำลอง Input-Output จึงเป็นเครื่องมือที่แยกแยะให้เห็นว่าสินค้าแต่ละประเภทมีวิธีการค้าอย่างไร และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับระดับการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ภายในประเทศและระหว่างประเทศเพียงใด ตัวอย่างเช่น

ถ้าประเทศไทยเพิ่มการส่งออกคีมุก มูลค่า 1 ล้านเหรียญสหรัฐไปยังญี่ปุ่น นอกจากจะเกิดผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยคือ ก่อให้เกิดการขยายการผลิตและการว่าจ้างทำงานในสาขาที่คีมุกแล้ว ยังส่งผลกระทบทางอ้อมต่อสาขาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องอีก เนื่องจากแบบจำลอง Input-Output เป็นการเปรียบเทียบโครงสร้างการผลิตระหว่าง 2 ประเทศร่วมกัน ญี่ปุ่นผลิตเครื่องจักรกลใช้ในเหมืองแร่ และส่งออกมายังประเทศไทยเพื่อตอบสนองความต้องการในการขยายการผลิตคีมุกของไทย ในทำนองเดียวกันการขยายตัวของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรกลของญี่ปุ่น นอกจากก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจภายในของญี่ปุ่นแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบทางอ้อมกระตุ้นให้ประเทศไทยเร่งขยายการผลิตคีมุกเพิ่มขึ้นเพื่อสนองความต้องการของญี่ปุ่นอีก พฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อสาขาการผลิตใดสาขาหนึ่งขยายการผลิตของตน ก็จะมีส่งผลกระทบต่อสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการนำ Input Output Model มาวิเคราะห์จะสามารถคำนวณผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อทุกสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด

การเสนอเรื่อง

การเสนอเรื่องแบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 เกี่ยวกับบทนำ ความสำคัญและปัญหาในระบบเศรษฐกิจไทย

จุดประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา สมมติฐาน วิธีการศึกษา และแนวการเสนอเรื่อง

บทที่ 2 กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น โดยเน้นรูปแบบการค้า บทบาทด้านการลงทุนและความช่วยเหลือของญี่ปุ่นในประเทศไทย และความพยายามแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทที่ไม่สมดุลทางการค้าที่ผ่านมา

บทที่ 3 ศึกษาทฤษฎีและการวัดความสัมพันธ์แบบฟังก์ชันของอุตสาหกรรมของนักเศรษฐศาสตร์ บุคคลสำคัญ ๆ คำจำกัดความของความสัมพันธ์แบบฟังก์ชันของอุตสาหกรรมและแบบจำลองที่นำมาใช้ในการศึกษา ตลอดจนข้อสมมติของการสร้างแบบจำลอง

บทที่ 4 วิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นในเชิงความสัมพันธ์แบบฟังก์ชันของอุตสาหกรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เช่น ค่ามวลระดับความสามารถพึ่งตนเองได้เปรียบเทียบกับสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น วิเคราะห์สัดส่วนของค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมที่มีการค้าระหว่างกันเพื่อฉายภาพความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการค้าและโครงสร้างการผลิตว่ามีสัดส่วนสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด ค่ามวลดัชนีแสดงความสัมพันธ์แบบฟังก์ชันของอุตสาหกรรมเพื่อดูโครงสร้างการพึ่งพาทางการค้าและแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองในช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2518 - 2524)

บทที่ 5 วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการต้องการสินค้าต่อโครงสร้างการผลิตระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น โดยวัดผลกระทบต่อเนื่องของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเน้นด้านอัตราการใช้ประโยชน์ของผลผลิตรายได้ และการว่างงานของอุตสาหกรรมของประเทศไทยและญี่ปุ่น

บทที่ 6 เป็นการสรุปผลการวิจัย ตลอดจนข้อคิดเห็นเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในความสัมพันธ์ภาพทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น